

Voisin VS Savory: propostes de pasturatge rotatiu

01. Ramat d'ovelles pasturant.

A la plana cada vegada hi ha menys ramats pasturant i la tendència creixent és estabular. Hi ha qui és del parer que per sota de 800 mm/any de pluviometria ja no cal posar-s'hi, però d'altres autors expliquen que a les zones àrides segurament l'única activitat que s'hi pot fer és precisament la pastura i que, ben feta, millora el sòl i la flora que hi trobem. Tant en Voisin, amb el seu mètode de pastura racional, com en Savory, amb el seu mètode de gestió holística, ens parlen de sistematitzar les pastures rotatives. Quines són les diferències entre ells dos? Podem pensar en pastures viables i rendibles per sota dels 800 mm anuals?

TEXT. JAUME BRUSTENGA. IMATGES: CHARLES-ANDRÉ DESCOMBES

Tots tenim la idea que si vas donant al bestiar un trosset del tancat cada dia aprofiten millor el menjar que si els poses en un tancat més gran i tenen accessible tot el menjar de cop. Sobre aquesta idea bàsica i a partir de moltes observacions, André Voisin (Dieppe, Normandia, 1903 - l'Havana, 1964) va desenvolupar un sistema per a la sistematització de la pastura rotativa que es coneix com a pastoreig racional Voisin (PRV).

El sistema PRV

Voisin era físic i químic. La seva feina com a administrador d'una finca el va portar a interessar-se per les pastures i va començar a experimentar per millorar-les fixant-se en el temps de repòs, els moments de millor productivitat, quan quedaven massa pobres... Les observacions i les experiències el van portar al que ara coneixem com a pastura racional Voisin o PRV. Va recollir el seu coneixement i el seu sistema en tres llibres: *La productividad de la hierba* (hi podem trobar l'ABC), *Dinámica de pastos* i *Suelo,*

hierba, cáncer. Cal advertir que no són llibres gaire fàcils de mastegar perquè tot són investigacions i anotacions.

Els objectius que persegueix el PRV són el correcte aprofitament del farratge o un aprofitament superior de l'habitual, evitar la sobrepastura i a mig termini millorar la producció i la fertilitat de la nostra finca. Per aconseguir-ho, Voisin va fixar quatre lleis que semblen molt lògiques:

1. Llei del repòs. Quan hem pasturat una parcel·la l'hem de deixar prou temps perquè descansi abans de tornar-la a pasturar a fi que les plantes puguin tornar a acumular reserves en les seves arrels i puguin tornar a créixer. Ell en parla com la flamarada del creixement. Si les tornem a pasturar abans del punt òptim de pastura, les perjudicarem. Voisin estableix uns temps mínims de repòs que a nosaltres ens poden semblar estranys perquè estem situats en circumstàncies climatològiques diferents. Per exemple, durant la primavera, ell parla d'un in-

terval de 18 dies, que aquí seria massa escàs. A la Catalunya Central, després de segar o pasturar durant el mes de maig, l'herba de seguida creix, espiga i la flora es queda aturada. La sensació és que com a molt, en un any bo, podríem fer dues pasturades a la primavera, i els anys no tan bons, només una. Però encara no sabem el límit de fertilitat dels nostres sòls si fossin ben gestionats durant molt temps. El que és clar és que, evidentment, les nostres condicions no són les mateixes que allà on era ell.

2. Llei d'ocupació. El temps que el bestiar passa en una parcel·la hauria de ser prou curt perquè les plantes que tornen a rebrotar no es tornin a pasturar de seguida perquè, si no, no estariem respectant el repòs. Si una herba torna a ser menjada quan acaba de rebrotar, no té temps de descansar perquè l'arrel acumuli noves reserves. En època de creixement de l'herba no és convenient que el bestiar estigui més de tres dies al mateix lloc. A l'hivern, quan no hi ha creixement, el període es pot estirar.

Taula 1. Algunes diferències entre el sistema PRV i el sistema Savory

PRV	SAVORY
Desenvolupat en zones de pluviometria més o menys regular	Desenvolupat en zones de pluviometria molt irregular
Pensat sobretot per a conreus farratgers o prats de bona qualitat	Pensat sobretot per a prats naturals, fins i tot de zones àrides
Cal aprofitar el farratge en el moment òptim. Si no es pot pasturar-lo, cal dallar	Es pot dallar, però la pastura es pot anar estenent durant un període llarg. Cal pasturar, però, almenys un cop l'any
Es destaca poc l'efecte de l'impacte animal, més enllà de l'efecte de la pastura	Molta importància a l'impacte animal
Molta precisió del temps de descans de la pastura, seguint la corba de creixement de l'herba	Molta importància al descans prolongat de la pastura, sobretot en època de creixement, mai inferior als dos mesos
Fer un ramat amb les màximes necessitats, que passi primer i un ramat amb menys necessitats, que passi després a escurar	Unificar tot el bestiar en un sol ramat, per permetre major descans a la terra
Tancats fixes i de la mateixa mida	Tancats variables segons l'estat del ramat i la pastura

1. Podeu consultar els articles publicats a *Agrocultura "Generar fertilitat en el secà"* (núm. 46) i "El bestiar com a eina per sembrar i per convertir un fenassar en una pastura permanent" (núm. 52).

3. Llei de rendiments màxims. El bestiar que té necessitats productives importants, l'has de cuidar bé i li has de posar menjar a disposició perquè pugui produir i treballar. Si no li dones el menjar necessari el rendiment serà més baix o insuficient. A les ramaderies gestionades a base de pastures aquesta constatació té unes conseqüències quant al maneig dels prats.

4. Llei del rendiment regular. Perquè el bestiar que pastura pugui assimilar de manera regular tot l'aliment que necessita tampoc hauria d'estar més de tres dies en una mateixa parcel·la, perquè el primer dia menjarà el que li agrada més, el segon dia menjarà el que no li agrada tant i el tercer el que li agrada menys. Per tant, si està molts dies a la mateixa parcel·la segurament no podrà accedir a la quantitat de menjar que necessita de manera regular i li caldrà suplement.

A partir d'aquestes quatre lleis les finques es divideixen en les parcel·les necessàries que ens permeti complir-les. Però en les nostres circumstàncies, adaptar les finques no sempre és fàcil i quan a més s'ha de munyir, les anades i vingudes travessant la finca encara complica més la gestió,

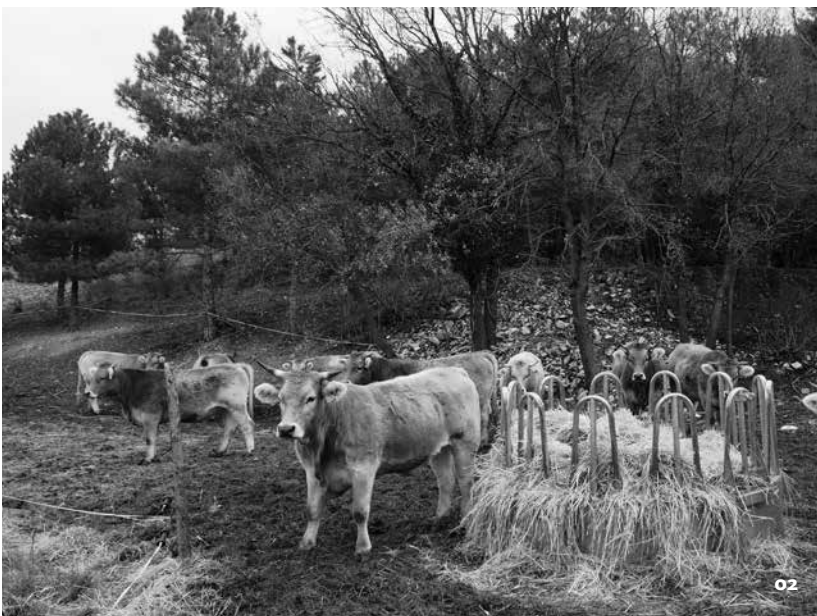
i el cert és que el bestiar acaba passant més temps a prop de la casa que no pas a les parcel·les més allunyades.

Luiz Carlos Pinheiro Machado (Brasil, 1928) és seguidor de Voisin i ha desenvolupat les seves idees a l'Amèrica Llatina. Fou ell qui va donar nom al sistema PRV i qui el va començar a aplicar a climes tropicals i subtropicals. La seva aportació és la sistematització dels projectes a partir, per exemple, de parcel·les quadrades que comparteixen abeuradors als seus límits, o l'establiment de camins perimetrals i a l'interior per desplaçar el bestiar còmodament per la finca. Es va iniciar aplicant les idees a la seva pròpia granja durant més de vint anys i després ha desenvolupat més de dos-cents projectes, sobretot a l'Amèrica Llatina. A l'Estat espanyol ha vingut convidat per l'associació Agricultura Regenerativa Ibèrica. A les seves xerrades ens vam adonar que el sistema estava pensat per a llocs amb més pluviometria, o si més no més regular, que la que es dona al Bages i a moltes altres zones de Catalunya. El seu plantejament era començar amb una càrrega ramadera d'una vaca/hectàrea per aconseguir al final quatre vaques/hectàrea, una pressió que al nostre entendre aquest territori no pot suportar. Llegint el seu llibre *Pastoreo racional Voisin* es poden trobar explicacions molt detallades sobre la sistematització del PRV, i a través de la xarxa es poden trobar vídeos de les seves xerrades.

L'experiència africana de Savory'

Tal com va fer en Pinheiro, Allan Savory (Zimbawe, 1935) també va partir de les idees de Voisin, però es va adonar que la seva aplicació no funcionava a les zones de pluviometria més irregular, com les que es poden trobar al continent africà, on ell va néixer. De fet, Savory va centrar la seva experimentació classificant les zones segons si compten amb una aportació fiable de pluviometria o si, contràriament, la pluviometria hi és irregular. Quan parlem de zones d'humitat erràtica no ens referim a la quantitat de litres/any que hi plouen sinó a com es distribueixen. Podem tenir 1.000 litres/any concentrats en una setmana en una àrea on després no hi torna a ploure durant un any. Una zona com aquesta és

02. Bestiar al costat del bosc.

un desert. El paisatge que s'hi dibuixa és molt diferent d'una altra àrea on aquesta quantitat hi cau repartida al llarg dels dotze mesos. Fixem-nos en la pluviometria de Londres, que no és pas gaire diferent de la de la Catalunya Central, però l'entorn no té res a veure l'un amb l'altre. La distribució de la pluja, doncs, ens marca molt el medi i, si no es té en compte, les accions que emprenguem poden no funcionar. Les zones de pluviometria erràtica, si s'abandonen i no es pasturen, tendeixen al desert. Les zones de pluviometria més estable, tendeixen al bosc.

El paisatge africà va donar a Savory l'oportunitat d'observar el moviment natural dels ramats i a fixar-se com pasturen, sobretot quan estan sota

l'amenaça dels depredadors: s'agrupen i s'escapen junts per evitar que el depredador pugui aïllar un individu sol i caçar-lo. Agrupant-se així el que fan és xafar tot el que troben mentre van menjant i triguen molt temps a tornar a passar pel mateix lloc. Savory explica que, d'aquesta manera, si hi ha poca herba i la terra està esquarterada per la sequera, el trepig la polvoritza i tanca les esquerdes. Al mateix temps, si hi ha llavor pot quedar sembrada i quan cauen quatre gotes pot germinar, de manera que les pastures es van regenerant. En canvi, si no hi ha l'activitat d'aquest bestiar, el territori àrid pot ser que es vagi desertitzant.

Les zones de pluviometria erràtica, si s'abandonen i no es pasturen, tendeixen al desert. Les zones de pluviometria més estable, tendeixen al bosc.

La conclusions bàsiques de Savory són que:

1. El bestiar pot millorar la salut de la terra si el gestiones correctament,

2. El temps és més important que el nombre. Si nosaltres tenim una vaca en una parcel·la durant cent dies, l'efecte que farà serà molt diferent que si en aquesta mateixa parcel·la posem cent vaques durant un sol dia. És la mateixa càrrega ramadera però dóna uns resultats molt diferents. És molt millor posar cent vaques durant un sol dia en una sola parcel·la perquè tindrà temps de regenerar-se i al cap de cent dies hi pots fer una altra intervenció i la pastura s'estarà regenerant. Una sola vaca durant cent dies s'anirà menjant l'herba que li agrada més, que acabarà ben remenjada i s'esgotarà; farà molts caminets que esdevindran erosionables, etc.

La gestió holística

Durant les investigacions, no tots els pagesos assessorats per Savory van tenir èxit en els seus processos, cosa que li va fer adonar que realment hi havia un problema de pastures i agronòmic però que també hi havia contrasentits en les decisions del dia a dia que impedièren avançar positivament. Així és com se li va acudir un sistema de presa de decisions que va anomenar gestió holística. Holística perquè a la natura hi ha molts elements interrelacionats que fan que el pensament mecanicista fracassi. Aquest mètode, a més a més de fer-nos fixar en la pastura, ens fa pensar què fem, qui som, què tenim, cap on volem anar, com volem transformar el nostre entorn... I a partir d'aquí les decisions que prenem quotidianament han d'anar en la direcció que volem anar nosaltres, no en direcció contrària.

Per fer un procés de gestió holística establim sis passos:

1. Definim què estem gestionant.
2. Definim l'objectiu holístic: on volem arribar?
3. Millorem la salut del nostre ecosistema (cicle de l'aigua, dels nutrients, flux energètic, dinàmica comunitària...).
4. Juguem amb totes les eines: foc, pastura, impacte animal, organismes vius, i no només tecnologia.
5. Sotmetem les decisions al test de sostenibilitat (i fem-ho sense autoenganyar-nos).
6. Planifiquem, monitoritzem, replanifiquem.

En el fons el plantejament de la pastura racional Voisin i el sistema de gestió holística de Savory no són tan diferents, malgrat que òbviament difereixen en alguns punts. Un sistema i l'altre poden trobar llocs on implementar-se i tenir èxit i així ho demostren les experiències arreu del món. Més enllà de receptes i fórmules màgiques, observar l'entorn proper, conèixer-ne bé els seus processos naturals i observar per on es pot debilitar evidentment ens ajudarà a decidir amb bon criteri. I el coneixement que ens han deixat les veus mestres en qüestió de pastures rotatives segur que ens servirà de bon punt de partida. ✿

**CELLER COOPERATIU
DE SALELLES, S.C.C.L.**

Secció ecològica

Pinsos compostos per a tot tipus d'animals, fitosanitaris, adobs i netejadora de cereals per a la ramaderia i l'agricultura en producció ecològica.

Ctra. Igualada, s/n. Manresa.
Tel. i fax: 93 872 05 72
coopsalelles@coopsalelles.com
www.coopsalelles.com

Equivital s.l.
preparados de plantas

Extractos de plantas para agricultura

preparados de ortiga
cola de caballo
formulaciones propias

ctra. del campo, 3 / Aberin - Navarra
t. 948 555 101
630 638 946
www.equivitalsl.com
info@equivitalsl.com

